

Chính sách đối ngoại của Obama trước thử thách của nước Nga

Mai Loan

Tổng thống Barack Obama mở đầu cuộc họp thượng đỉnh tại Nga trong chuyến công du bắt đầu từ ngày thứ Hai sau Lễ Độc Lập và sẽ kéo dài suốt một tuần lễ với nhiều tự tin, khi tiên đoán là sẽ có “những tiến bộ vượt bậc” sau những cuộc đàm phán giữa hai bên. Đây là những cuộc họp ngoại giao cấp cao giữa hai bên mà nhiều quan sát viên thời cuộc đều tiên đoán sẽ là dịp để thử lửa những khả năng khéo léo cũng như chính sách ngoại giao của chính quyền Obama trước nhiều hồ sơ quan trọng như việc tài giảm kho vũ khí hạch tâm, cuộc chiến tại A Phú Hãn cũng như phương cách để ngăn chặn tham vọng hạch tâm của Ba Tư. Sau chuyến viếng thăm 2 ngày tại Nga, ông Obama sẽ tham dự cuộc họp thượng đỉnh G-8 thường niên của 7 nước kỹ nghệ hàng đầu trên thế giới cộng với Nga, và sau đó là một cuộc hội kiến với Đức Giáo Hoàng tại Ý Đại Lợi và một bài diễn văn tại nước Ghana.

Sau khi đáp xuống phi trường ở thủ đô Mạc Tư Khoa (Moscow), ông Obama đã giới thiệu vợ con mình và các viên chức tháp tùng với các viên chức của Nga đang đón tiếp tại sân bay, và sau đó phái đoàn đã tham dự lễ đặt vòng hoa tưởng niệm tại Tượng đài Chiến sĩ Vô Danh của Nga. Tiếp theo, ông Obama và các phụ tá đã tham dự cuộc hội kiến tại một phòng tiếp tân huy hoàng và tráng lệ trong Điện Cẩm Linh (Kremlin) với Tổng thống Dmitri Medvedev trong buổi nói chuyện đầu tiên giữa hai vị nguyên thủ quốc gia. Trong cuộc gặp gỡ này, ông Obama đã nhận xét rằng *“Hoa Kỳ và nước Nga có nhiều những điểm đồng thuận hơn là những điểm xung khắc”*. Phía đối tác của ông cũng đưa ra những lời lẽ tốt đẹp và tích cực khi ông Medvedev nói qua lời của thông dịch viên rằng *“Chúng tôi có những thảo luận rộng lớn về liên hệ ngoại giao giữa hai nước, để khép lại những trang sử đã qua và đồng thời cũng mở ra những trang sử mới về tương lai của chúng ta.”*

Mối liên hệ giữa hai nước và những kết quả trong các cuộc đàm phán lần này sẽ ảnh hưởng đến tầm mức cộng tác từ phía Nga mà chính quyền Obama đang mong đợi trên nhiều hồ sơ nhức nhối mà Hoa Kỳ cần sự tiếp tay từ phía Nga, đặc biệt là phương cách áp lực lên Ba Tư và Bắc Hàn hãy từ bỏ những tham vọng về vũ khí hạch tâm, đồng thời cũng để giải quyết nhiều vấn đề đa dạng khác như tị nạn khủng bố toàn cầu, hiểm hoạ hâm nóng địa cầu và tình hình kinh tế khó khăn hiện nay.

Thật ra thì những thoả thuận đạt được trước đó cũng đã dọn đường cho một số thành quả tích cực mà ông Obama có thể thu lượm được trước khi cuộc họp thượng đỉnh giữa hai bên chính thức bắt đầu, kể cả việc thoả thuận tiến đến việc thu nhỏ lại kho vũ khí nguyên tử của hai bên. Phó Ngoại trưởng của Nga là ông Sergei Ryabkov đã nói với phóng viên của hãng thông tấn ITAR-Tass rằng văn bản mà hai ông Obama và Medvedev sẽ ký kết gồm những chi tiết rất rõ rệt, và tuy không đưa ra những chi tiết cụ thể về một hiệp ước mới nhưng cũng mang đầy những dấu vết của một “lộ đồ” cho một thoả thuận trong tương lai.

Hiệp ước Tài giảm Vũ khí Chiến lược (có nghĩa là Hạch Tâm), thường quen gọi là START, giữa hai đại cường quốc trên thế giới kể từ sau cuộc Đệ Nhị Thế Chiến sẽ hết hiệu lực vào tháng 12 sắp tới và hai bên đã nỗ lực tìm một hiệp ước khác để thay thế. Thoả ước tạm thời mới đạt được sẽ rút giảm kho vũ khí hiện nay với khoảng trên 2,000 đầu đạn hạch tâm xuống còn khoảng 1,500 đầu đạn cho mỗi bên. Hai vị lãnh tụ cũng loan báo một thoả thuận mới trong đó Nga sẽ cho Hoa Kỳ được quyền sử dụng không phận và địa phận của mình để chuyển vận quân cụ của Hoa Kỳ đến chiến trường A Phú Hãn trong cuộc chiến chống lại thành phần Hồi-giáo quá khích.

Tổng thống Obama nói rằng thoả thuận hợp tác mới này sẽ giúp cho phía Hoa Kỳ tiết kiệm được tiền bạc và thời gian, khoảng 133 triệu Mỹ-kim mỗi năm cũng như rút ngắn lại thời gian chuyển vận quân trang và quân cụ đến chiến trường A Phú Hãn. Ngoài ra, thoả thuận cũng nêu ra một số địa hạt mà hai quốc gia sẽ cùng hợp tác cho mục đích thiết lập sự ổn định tại quốc gia này, trong đó có việc gia tăng viện trợ cho quân đội và lực lượng cảnh sát tại A Phú Hãn, kể cả việc huấn luyện cho lực lượng bài trừ ma tuý. Sau cùng, thoả thuận này cũng nối lại sự hợp tác quân sự giữa Nga và Mỹ đã bị tạm thời gián đoạn vào tháng 8 vừa qua sau khi Nga đã xua quân sang tấn công lân bang Georgia khiến cho quan hệ ngoại giao giữa Nga và Hoa kỳ và liên minh các nước Âu châu bắt đầu tụt dốc và trở nên lạnh nhạt hơn.

Hai tổng thống Barack Obama của Hoa Kỳ và Dmitry Medvedev của Nga đang trao đổi những văn bản thoả thuận được ký kết sau cuộc gặp gỡ tại Điện Cẩm Linh trong ngày 6 tháng 7 năm 2009.

Một số những thoả thuận bên lề của cuộc họp thượng đỉnh lần này cũng có thể đạt được nhắm đến việc cải thiện quan hệ ngoại giao giữa hai nước, một hành động được nhắc đến qua từ ngữ “Tắt đèn làm lại” (*Reset*) đã được nhắc đến lần đầu khá sôi nổi trong cuộc họp tay đôi giữa hai ngoại trưởng Hillary Rodham Clinton và Sergei Lavrov cách đây vài tháng. Đó là việc thoả thuận lập ra một uỷ ban lưỡng quốc để truy tầm về tung tích những quân nhân của hai quốc gia đã mất tích trong Đệ Nhị Thế Chiến, cũng như đi tìm những sự hợp tác mới giữa hai bên trên các hồ sơ về y tế công cộng. Uỷ ban này thật ra đã được thiết lập do thoả thuận giữa Tổng thống Bush BỐ và cố Tổng thống Boris Yeltsin của Nga từ đầu thập niên 90, nhưng rồi sau đó phía Nga đã không còn hăng hái tham dự. Giờ đây, phía Hoa Kỳ mong muốn phía Nga sẽ chịu mở lại nhiều hồ sơ trong kho văn khố để giúp cho các chuyên viên của Mỹ có thể thu lượm được nhiều chi tiết cần thiết về những quân nhân Mỹ đã mất tích trong thời chiến.

Tuy vậy, hai bên vẫn còn khá nhiều xung khắc, nhất là trước việc Hoa Kỳ đòi đeo đuổi một kế hoạch phòng thủ chống phi đạn tại hai quốc gia ở Âu Châu là Ba Lan và Tiệp, đã được chính quyền Bush Con vội vã cho thiết lập và giờ đây đang được duyệt xét lại bởi chính quyền Obama. Cả hai phía đều tỏ ra cương quyết bảo vệ lập trường của mình, phía Mỹ cho rằng hệ thống phòng thủ này là điều cần thiết để bảo vệ an ninh cho các quốc gia đồng minh của Hoa Kỳ tại Âu Châu trước hiểm họa tấn công vũ khí nguyên tử từ những quốc gia ngổ ngáo (như Ba Tư). Nhưng phía Nga thì cho rằng hệ thống này là một bước đầu tiên trong kế hoạch làm suy giảm tiềm năng tấn công hạch tâm của Nga.

Khác với những lần xuất hiện tại các quốc gia từ Âu sang Á kể từ ngày lên nhậm chức với sự đón chào nồng nhiệt từ các lãnh tụ cho đến công chúng khắp nơi, lần này ông Obama sẽ đứng trước một cử toạ

không mấy hào hứng, nếu không muốn nói là chưa có nhiều thiện cảm và tin tưởng vào ông Obama nói riêng và chính sách của Hoa Kỳ nói chung từ phía dân chúng trong nước Nga. Một cuộc thăm dò dân ý của tổ chức *WorldPublicOpinion.org* do trường Đại học Maryland thực hiện và loan báo kết quả vào ngày Chủ nhật 5 tháng 7 vừa qua cho thấy là chỉ có 15% dân chúng Nga tin rằng Hoa Kỳ có đóng một vai trò tích cực trên bàn cờ thế giới. Giống như lời nhận xét tiêu biểu của một người dân Nga là Valentina Titova, một cựu kinh tế gia 60 tuổi đã về hưu và dạo chơi trên đường phố, đã nhận xét rằng: *“Tôi muốn thấy nước Mỹ bớt xen lấn vào nội bộ của nhiều nước khác trên thế giới.”* Cũng trong cuộc thăm dò dân ý này, Tổng thống Obama chỉ nhận được tỉ lệ ủng hộ của 23% dân chúng, còn thấp hơn tỉ lệ giành cho Chủ tịch Nhà nước Hu Jintao của Trung Cộng với 25%, và Tổng thống Nicolas Sarkozy của Pháp với nữ Thủ tướng Angela Merkel với 36% về sự tin tưởng vào khả năng giải quyết các vấn đề của thế giới. Nhân vật được người Nga ủng hộ và tin tưởng nhất dĩ nhiên không ai khác hơn là lãnh tụ Vladimir Putin, đương kim thủ tướng và được coi là người sắp của ông Dmitry Medvedev.

Tổng thống Obama cũng sẽ có dịp để trình bày về cái nhìn của ông trong đề tài quan hệ ngoại giao giữa Hoa Kỳ và Nga trong một bài diễn văn đọc trường đại học kinh tế tại Nga. Tuy nhiên, người ta không rõ là có bao nhiêu người sẽ được dịp nghe bài nói chuyện này vì hệ thống truyền hình tại Nga vẫn do chính quyền kiểm soát chặt chẽ. Trước ngày lên đường tham dự cuộc họp thượng đỉnh, ông Obama đã đưa ra những lời lẽ đầy khích lệ và tốt đẹp khi phát biểu với một đài truyền hình tiếng Nga rằng *“chúng tôi muốn thiết lập lại quan hệ giữa hai bên trên căn bản hai nước ngang hàng”*, biểu lộ một đức tính khiêm cung tiêu biểu trái ngược với những lời lẽ đầy kiêu căng và ngạo mạn dưới thời chính quyền Bush Con.

Tuy vậy, ông Obama cũng đã tạo nên nhiều chấn động tại Nga khi phát biểu với hãng thông tấn AP vào tuần lễ vừa qua rằng Thủ tướng Vladimir Putin cần phải biết rằng *“những phương thức để ứng xử trong quan hệ Nga – Mỹ của thời Chiến Tranh Lạnh giờ đây đã lỗi thời.”*

Trong chuyến công du lần này, ông Obama cũng sẽ có cuộc hội kiến với lãnh tụ Putin. Và có thể là những hình ảnh hay lời nói và kết quả đưa ra sau cuộc hội kiến giữa hai lãnh tụ này sẽ giúp soi sáng thêm nhiều về triển vọng thành công của chính sách đối ngoại của Hoa Kỳ trong thời gian sắp tới.

Mai Loan

Mailoan74@yahoo.com

Houston, Texas 7 tháng 7-2009